

Голас Рацзімы

№ 42 (1355)

КАСТРЫЧНИК 1974 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 19-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НАВЛІЖАЛАСЯ ВОСЕНЬ ДА НАС
ЦІХУТКА.
УЦЯКАЛА ЛЕТА АД ВОСЕНІ
ХУТКА.
ПАГУБЛЯЛА, УЦЯКАЮЧЫ, ЛЕТА
УБОРЫ.

Уладзімір ДУБОУКА

А яны — у амшарах, у пушчы, —
як зоры.
як чырвоныя зоры, каліна,
брусніцы.
У іх пра новае лета надзея
ільсніцца.

КРЫНІЦА НАШАЙ СІЛЫ

ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМ — РЫСА НАЦЫЯНАЛЬНАГА
ХАРАКТАРУ — КАВАЛАК ХЛЕБА — УЧАРАШНЯ
МУ ВОРАГУ — ПРАЛЕТАРСКІ ІНТЭРНАЦЫЯНА-
ЛІЗМ У ДЗЕЯННІ — У ЧЫМ НАША СІЛА — ЧУ-
ЖАЯ БЯДА — НАША БЯДА.

Цікавае відовішча можна было назіраць у некаторых беларускіх вёсках неўзабаве пасля Вялікай Айчыннай вайны. Каля Маладзечна, напрыклад, па нядзелях у хаты да сялян прыходзілі адпушчаныя з лагера нямецкія ваеннапалонныя і прасілі якога-небудзь харчу. Яны недаядалі — тады не то што палонныя, а ўвесь наш народ не ведаў раскошы. І людзі дзяліліся з імі тым, што мелі: акрайцам хлеба, бульбай, малаком.

Каму-небудзь такі факт здасца дзіўным і незразумелым. Як жа так? Немцы былі акупантамі, забівалі і катавалі беларусаў, знішчалі вёскі і гарады. Чаму так добразычліва адносіліся сяляне да ўчарашніх ворагаў?

Перш, чым адказаць на пытанне, нагадаем, што беларускую зямлю не раз тапталі чужынцы. Беларусам, якія за ўсю сваю гісторыю не падымалі меч супраць іншых народаў, учынялі крыўды шведы, французы, палякі, немцы. Але мы не адчувалі варожасці да гэтых народаў. Гістарычны вопыт пацвярджае тую простую ісціну, што працоўныя людзі, да якой бы нацыі яны ні належалі, не адказваюць за інтэрвенцыі і войны — у гэтым вінаваты эксплуатацыйныя класы і іх урады, якія гоняць на бойню салдат, каб рабаваць і захопліваць чужыя землі. Хаця тыя ж немцы пакінулі ў нашым краі шмат крывавага слядоў, у нас няма да іх помслівасці ці нянавісці. У нас ёсць толькі нянавісць да фашызму, як і да любой чалавечаненавісці і ідэалогіі. Нам, беларусам, зусім не ўласцівы нацыянальная фанатэрыстыка, пагарда да іншых народаў, але ў нас ёсць нацыянальная годнасць спрадвечу мірных людзей. Веліч гэтай годнасці, сілу гэтай нянавісці адчулі на ўласнай скуры фашысты.

Ёсць яшчэ ў нашага народа і такі гуманны прынцып: ляжачага не б'юць. Цяпер зразумела, чаму беларускія сяляне частавалі хлебам і бульбай учарашніх ворагаў — нямецкіх палонных.

Сказанае датычыць нацыянальнага характару беларусаў, які фарміраваўся стагоддзямі. Але калі гаварыць аб міжнацыянальных адносінах больш усебакова і поўна, то варта падкрэсліць, што яны ўзбагаціліся пры сацыялізме новымі прынцыпамі, сталі грунтавацца на новай ідэалагічнай аснове.

Яшчэ раз успомнім вынікі Вялікай Айчыннай вайны. Гітлераўская Германія была разбіта, фашызм — знішчаны. У пасляваенны час паміж савецкім і народамі абедзвюх нямецкіх краін усталяваліся добрыя адносіны. Асабліва цёплая, братэрская дружба развіваецца з працоўнымі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, якія пазбавіліся прыгнятальнікаў і пачалі будаваць грамадства на аснове гуманістычных ідэалаў сацыялізму.

Савецкія людзі, у тым ліку і беларусы, дружаць з народам ГДР, так жа сама, як і з палякамі, чэхамі, балгарамі, венграмі, румынамі. Імя гэтай дружбы — пралетарскі інтэрнацыяналізм. «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!» — гэты кліч упершыню з'явіўся ў «Маніфесте камуністычнай партыі», напісаным Марксам і Энгельсам у 1848 годзе, як вынік марксісцкай тэарэтычнай думкі і практыкі рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа. Заснавальнікі навуковага камунізму заклікалі працоўных усіх краін аб'ядноўвацца для сумеснай барацьбы з эксплуатацыйнымі, разам змагацца за сваё сацыяльнае вызваленне. Сёння гэты заклік напісаны на сцягах сацыялістычных краін, камуністычных і рабочых партый усяго свету, якія налічваюць дзесяткі мільёнаў людзей.

Прынцыпы пралетарскага інтэрнацыяналізму пакладзены ў аснову Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, народы якога аб'ядналіся ў адну дзяржаву дзеля будовы сацыялістычнага і камуністычнага ладу. Цеснае супрацоўніцтва і непарушная дружба савецкіх народаў памножылі іх сілу, дазволілі стварыць магутную эканоміку, дасягнуць высокага народнага дабрабыту, адстаяць незалежнасць краіны ў барацьбе з фашызмам.

Беларусы пераканаліся ў незвычайна вялікай плённасці і жыццёвай неабходнасці інтэрнацыянальнай згуртаванасці савецкіх народаў. Наш край пераадолеў векавую адсталасць толькі дзякуючы братняй дапамозе вялікага рускага і іншых народаў Савецкага Саюза. У час вайны Беларусь абаранялі ад

[Заканчэнне на 2-й стар.]

Оплачено по расчёту
МИНСК
УЛ. Красноварожьей
Гос. б-ка им.
Л. Б. С. 1974

МЫ—ЗА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Спецыяльны карэспандэнт ТАСС М. Озераў у час свайго нядаўняга візіту ў Англію сустрэўся з мэрам горада Нотынгема С. Шэлтанам. Нотынгем і Мінск — пабрацкія горады. Мэр расказваў савецкаму гасцю пра сваю вясеннюю паездку ў беларускую сталіцу, пра незабыўнае ўражанне, якое яна на яго зрабіла. Паведамліў ён і пра тое, што ў Нотынгеме чакаюць дэлегацыю з Беларусі. Чкаюць з нецярплівасцю, бо сустрэчы з сацыялістычнымі людзьмі, абмен інфармацыяй прыносяць абодвум бакам вялікую карысць. Дружба, якая існуе паміж старажытным англійскім горадам і беларускай сталіцай, — прыклад супрацоўніцтва людзей розных краін.

На разрадку напружанасці, прадухіленне вайны, на ўсталяванне прынцыпаў мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам былі накіраваны намаганні савецкай дэлегацыі і дэлегацыі краін сацыялістычнай садружнасці, якія прымаюць удзел у рабоце сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. У кастрычніку споўнілася 29 гадоў з дня ўступлення ў сілу Статута ААН і стварэння Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Усе гэтыя гады Беларусь адыгрывала і адыгрывае значную ролю ў дзейнасці ААН, яе галоўных і дапаможных органаў. Сведчаннем вялікага аўтарытэту БССР, прынамжам у ўсё сучаснае міру і міжнароднай бяспекі з'явілася выбранне рэспублікі ў Савет Бяспекі на 1974—75 гады. У рабоце цяперашняй сесіі беларуская дэлегацыя прымае самы актыўны ўдзел. Выступаючы ў завяршальнай фазе агульнай дыскусіі, міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч падкрэсліў: «Ужо можна з поўнай падставой сказаць, што працяг працэсу разрадка міжнароднай напружанасці, усё большае зацвярдзенне ў практыцы міжнародных адносін прынцыпаў мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам набылі высокую ацэнку практычна ўсіх дзяржаў».

Усё больш цесныя кантакты Савецкай Беларусі з рознымі краінамі свету сведчаць аб ажыццяўленні на справе міралюбівай палітыкі нашай дзяржавы. Толькі за апошні месяц у Мінску пабыла дэлегацыя Саюза камуністычнай моладзі Калумбіі; па запрашэнню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі наш горад наведла дэлегацыя Саюза таварыстваў «Швецыя—Савецкі Саюз» і Італіі былі дазволены — дэлегацыя італьянскіх камуністаў і дэлегацыя кіраўніцтва Нацыянальнай асацыяцыі партызан Італіі, якая ў нашай краіне знаходзілася па запрашэнню Савецкага камітэта ветэранаў вайны; дэлегацыя праектна-вытворчага маблевага аб'яднання наведла дэлегацыя работнікаў Дзяржаўна-Мангольскай Народнай Рэспублікі, якія прыехалі азнаёміцца з вопытам работы перадавой вытворчасці. Тры дні працягвалася сустрэча польскіх і беларускіх вучоных. Многа год супрацоўнічаюць Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і Ягелонскі ўніверсітэт у Кракаве, Беларускі і Беластоцкі політэхнічны інстытуты, Беларускі тэхналагічны інстытут і Варшаўская сельскагаспадарчая акадэмія. У Мінску адбыліся сумесныя навуковыя канферэнцыі польскіх і беларускіх вучоных.

У сталіцы Беларусі праходзіла XXI пасяджэнне секцыі № 1 па каардынацыі перспектываў і комплексных транспартных праблемах Пастаяннай камісіі СЭУ па транспарту. У пасяджэнні секцыі прымалі ўдзел дэлегацыі НРБ, ВНР, ГДР, Рэспублікі Куба, МНР, ПНР, СРР, СССР, ЧССР, прысутнічала дэлегацыя СФРЮ. Дэлегацыі разгледзелі падрыхтаваны пад'ягульняючы даклад аб прагнозе развіцця транспарту да 1990 года. Побач з аб'явамі далейшых перавозак грузаў і пасажыраў былі абмеркаваны праблемы развіцця сеткі міжнародных шляхоў зносін, задавальнення патрэбнасцей транспарту ў тэхнічных сродках, матэрыялах і энергіі для забеспячэння гэтых перавозак. Удзельнікі пасяджэння заслухалі і абмеркавалі пад'ягульняючы даклад па каардынацыі планаў і развіцця транспарту ў краінах—членах СЭУ на 1976—1980 гады.

Савецкі народ адзначыў 25-ю гадавіну ўтварэння Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. У Мінску пабылі паязды дружбы, выступалі сімфанічны аркестр і хор Берлінскага тэлебачання і радыё, адбылася навіна кнігі ГДР, генеральнае консульства ГДР у Мінску наладзіла прэс-канферэнцыю для прадстаўнікоў друку, тэлебачання і радыё.

— Народ ГДР, — адзначыў генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт, — выказвае глыбокую павагу і ўдзячнасць за дапамогу савецкім людзям, у тым ліку і працоўным Беларусі. На палях ГДР працуюць мінскія трактары, на прадпрыемствах і будоўлях — магутныя беларускія аўтасамазвалы, металарэзныя станкі, ЭВМ, дакладныя прыборы і іншае абсталяванне. У сваю чаргу ГДР перадае ў СССР вялікую колькасць машын і ўстановак. Працоўныя ГДР будуць і далей развіваць плённае супрацоўніцтва, расшыраць і ўмацоўваць дружбу паміж народамі нашых краін.

КРЫНІЦА НАШАЙ СІЛЫ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

ворага рускія і украінцы, армяне і грузіны, казахі і таджыкі — усё сыны наці-Айчыны. Мы шануем памяць такіх выдатных інтэрнацыяналістаў, як немец Фрыц Шменкель, чэх Ян Налепка, балгарка Лілія Карастаянава — яны загінулі ў баях з фашыстамі на беларускай зямлі. І плацім сваім сябрам дабрам за дабра.

Наш інтэрнацыяналізм дзейнічае не толькі ўнутры краіны, ён распаўсюджваецца далёка за яе межы. Беларусы разам з усімі савецкімі людзьмі падтрымліваюць прыгнечаных і пакрыўджаных, дзе б яны ні жылі, дапамагаюць тым народам, якія змагаюцца за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне.

Помніце, як імперыялістычныя найміты, нібы груганы на хавяру, накінулі на маладую Рэспубліку Конга, якая цяпер называецца Зірама? Як яны забілі Лумумбу, Акіта і Мпелу... У той час у нашай краіне не было чалавека, які не сачыў бы за цяжкім лёсам кангалезскага народа і яго мужных правадыроў. Гора людзей той далёкай краіны мы ўспрымалі як сваё ўласнае. Гора хвацяў той час кіраў з нас нават не бачыў афрыканцаў з малавядомага і таямнічага Конга.

Або нагадаем Кубу. Калі на Кубу накінулі пятлю эканамічнай блокады, якая, дарэчы, ужо лопнула, кожны савецкі чала-

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

НОВАЕ АБ'ЯДНАННЕ

У Бабруйску створана вытворчае аб'яднанне «Бабруйсксельмаш». У састаў яго ўвайшлі заводы сельскагаспадарчага машынабудавання, «Сельагрэгат» і будоўельны завод трактарных раскідвальнікаў угнаенняў, які стане галаўным прадпрыемствам.

Новае аб'яднанне «Бабруйсксельмаш» будзе спецыялізавацца на вытворчасці раскідвальнікаў арганічных, мінеральных і вадкаў угнаенняў і будоўельна-выдмальных машын ад 10 да 16 тон. Для распрацоўкі новых машын і падрыхтоўкі іх да серыйнай вытворчасці пра аб'яднанні ствараецца філіял Запарожскага праектна-канструктарскага тэхналагічнага інстытута.

ЛАНЬ МЯНЯЕ НАПРАМАК

Нядаўна на берагі балодзістай палескай рачулы Лані прыйшлі меліяратары з Лунінца і Мікашэвіч. Яны раскарчавалі 305 гектараў хмызнякоў і выпрамілі рэчку на працягу 60 кіламетраў, збу-

даваўшы дамбы і водарэгулюючы шлюзы.

Значная частка меліяраваных зямель хутка будзе перададзена калгасам «Дружба» і «Запаветы Ільіча».

НАРОДНЫЯ ПРОМЫСЛЫ ПАЛЕССЯ

Пінская фабрыка мастацкіх вырабаў адправіла ў Маскву вялікую партыю сучасных ручнікоў. Як і льняных аручы, пакрывалы, накідкі, сурвэткі, яны выкананы метадам ручнога пераборнага ткацтва, вызначаюцца непаўторнасцю ўзораў і багаццем творчай фантазіі іх аўтараў — ткачых з вёскі Моталь.

З пакалення ў пакаленне перадаецца таксама вопыт ганчарнага майстэрства ў вёсцы Гарадное Столінскага раёна. Мяццовыя майстры робяць званы, гаршкі, кубкі, вазачкі і падкветнікі, захоўваючы традыцыйную манеру і ўзор.

Вырабы палескіх майстроў экспанаваліся на міжнародных выстаўках і кірмашах у ЗША, Югаславіі, ГДР, Турцыі.

ЦУДОЎНЫ СВЕТ РЭЧАЎ

У Мінску, у памяшканні Інстытута тэхнічнай эстэтыкі, адбылася выстаўка славутага фінскага мастака-дызайнера Ціма Сарпанэна.

Дыяпазон работ выдатнага мастака-канструктара Ц. Сарпанэна надзвычай шырокі. Ён — аўтар многіх праектаў вырабаў са шкла і крышталю, эмаліраванага і металічнага посуду, свяцільнікаў, малюнкаў для тканін, фірменнай графікі і г. д. Па яго праектах афармляліся выстаўкі прыкладнага мастацтва і дызайна ў Англіі, Бразіліі, Галандыі, Швецыі і на ЭКСПО-67 у Манрэалі. Некаторыя вырабы, у канструяванні

якіх прымаў удзел фінскі дызайнер, былі выкарыстаны ў абсталяванні Крамлёўскага палаца з'ездаў.

Выдатна аформленая выстаўка прадстаўляе ўсе раздзелы творчасці мастака-дызайнера. У Мінску экспанаваліся вырабы, што выпускаюцца фірмамі Фінляндыі, Швецыі і ФРГ. Экспазіцыя работ Ц. Сарпанэна выклікала вялікую цікавасць не толькі ў мастакоў-канструктараў Беларусі, але і ва ўсіх, хто цікавіцца пытаннямі павышэння якасці прамысловай прадукцыі.

НА ЗДЫМКУ: Ціма Сарпанэна (чацвёрты злева) азнаёміць са сваёй выстаўкай журналістаў беларускай сталіцы. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ШТО ЧЫТАЮЦЬ РАБОЧЫЯ

У Беларусі працуюць на пяці з палавінай тысячы масавых бібліятэк. Акрамя таго, на ўсіх Прадпрыемствах, будоўлях, у калгасах і саўгасах, навучальных установах ёсць свае бібліятэкі. Аб адной з іх — бібліятэцы Мінскага камвольнага камбіната — расказваецца ніжэй.

У свой палац культуры дарэчы, адзін з прыгажунь шольшчыкі, прыходзяць не толькі для заняткаў у шматлікіх калектывах мастацкай самадзейнасці, студыях і гуртках. Рабочыя камбіната — гаспадары вялікай бібліятэкі, творчых кабінетаў і класаў, дзе сабраны тысячы тамоў мастацкай і іншай літаратуры.

У бібліятэцы ёсць чытальня залы і абанементавы аддзел, дзе выдаюцца кнігі на дом. Загадчыца Валентына Ашэйчык расказвае:

— Кніжны фонд нашай бібліятэкі налічвае каля 50 тысяч экзэмпляраў. Тут жа захоўваецца падшыўка больш ста дваццаці перыядычных выданняў, якія мы рэгулярна атрымліваем. У раздзеле тэхнічнай літаратуры сабраны, улічваючы профіль работ чытачоў, кнігі па тэкстыльнай і швейнай прамысловасці. Трэба сказаць, што яны рэдка атрымліваюцца на паліцах імі карыстаюцца тыя, хто вучыцца ў інстытутах і тэхнікумах без адрыву ад вытворчасці, а іх на камбінатах каля 300 чалавек. Можна адзначыць і такую акалічнасць: у нас ёсць усе падручнікі і дапаможнікі для вучняў сярэдняй школы. І калі 10—15 гадоў назад яны карысталіся вялікім попытам, то зараз усё часцей з'яўляюцца на стэлажах Гэта пацвярджае той факт, што моладзь, якая цяпер прыходзіць на вытворчасць, у асноўным ужо мае сярэдняю адукацыю.

Найбольшым попытам у чытачоў-рабочых карыстаецца мастацкая літаратура. Яна цікавіць усіх, незалежна ад узросту і прафесіі. Каб паўнё і дакладней уявіць, што імя чытаць мінскія камвольшчыкі, дастаткова зазірнуць у некалькі абанементаў выдатных кнігі. Вось картка прадзіўнашчыцы Тамары Комлік. За апошні час яна прачытала некалькі раманаў беларускіх пісьменнікаў — Змітрака Бядулі, Рамана Сабалеўкі, Аляксандра Міронава. З рускіх класікаў ёй, вядома, больш падабаюцца творы Аляксандра Пушкіна, Мікалая Някрасава, Льва Талстога. А з замежных класікаў Тамара Комлік прачытала Чарльза Дзікенса, Анэрэ дэ Бальзака, Эміля Золя, Генрыха Гейна.

Стужачніца Валентына Санзановіч аддае перавагу літаратуры народаў СССР. Яе абанемента пераказваюць лепшыя кнігі украінскіх, латышскіх, казахскіх, грузінскіх аўтараў.

Густы слесар Пятра Буркоўскага больш «сур'езна» ён любіць геаграфічныя нарысы і гістарычныя раманы. Цыкл кніг з серыі «Падарожжы, даследаванні, адкрыцці. XX стагоддзе» «Рыка неба Харэзма», «Афрыка», «Гады пошукі» — вось што ён прачытаў у апошні час.

— Што датычыць моладзі, — працягвае загадчыца бібліятэкі, — то яна працуе эканоміка, юрыспрудэнцыя. Юнакі і дзяўчаты ахвотна чытаюць марксісцка-ленінскія творы, знаёмяцца з дакументамі Кампартыі Савецкага Саюза. Напрыклад, у абанемента аператара Эльзы Недашывінай запіса-

век быў салідарны з кубінцамі. Успомнім В'етнам. Калі в'етнамцы, гэтыя надзвычай мужныя людзі, змагаліся за сваю незалежнасць пад хмарамі амерыканскіх бамбавозаў, мы ім давалі ўсё, што было патрэбна для барацьбы з агрэсіяй. А Чылі? Верта толькі паглядзець на мітынгі пратэсту, што праходзілі і праходзяць у беларускіх гарадах. Колькі там кіпіць гневу да фашыстаў, колькі спачування да іх ахвяр!

Інакш і не можа быць, бо мы — інтэрнацыяналісты.

Нам не ўласцівы антылод інтэрнацыяналізму — нацыяналізм. Ні ў якім разе не прызнаючы нацыяналістычных, не ігнаруючы нацыянальных, мы лічым самымі галоўнымі і важнымі інтэрнацыянальнымі класавымі інтарэсамі і мэтай. Бо ні адзін народ не можа дабіцца лепшай долі, не абпіраючыся на братэрскую падтрымку працоўных іншых нацый.

У барацьбе з міжнародным рабочым рухам імперыялісты заўсёды рабілі і робяць стаўку на нацыяналізм. Раз'яднаць, раздзяліць, пасварыць савецкія нацыі і народнасці і тым самым аслабіць Савецкі Саюз — вось мэта, да якой яны імкнуцца з усіх сіл. Яны садружбні таксама ўнесці рэжым у сямя краін сацыялістычнай садружнасці, паўваўшы між імі нацыяналістычныя кліні. Дабіваюцца гэтага шматлікія амерыканскія і іншыя заходнія службы, антысавецкія радыёстанцыі «Свабода» і «Свабодная Еўропа», сіянісцкія правакатары, нацыяналістычныя, у тым ліку і беларускія, групы, якія існуюць на Захадзе. Але намаганні іх дарэмныя. Беларусы, рускія, украінцы, палякі, чэхі, немцы — усё народы, што будуць сацыялізмам і камунізмам, ніколі не трапяць у пастаўленую класавымі ворагамі нацыяналістычную пастку. Таму што пралетарскі інтэрнацыяналізм — аснова нашага жыцця, крыніца нашай сілы, умова нашага няўхільнага прагрэсу. І рыса характару савецкага чалавека.

ПА ЗАКОНУ ДРУЖБЫ

Даўно завязалася дружба паміж калектывамі Мінскага домбудуўнічага камбіната № 1 і Пардубіцкага аб'яднання надземнага будуўніцтва з ЧССР. Два буйныя прадпрыемствы абменьваюцца дэлегацыямі і дакументацыяй, вядуць дзелавую пераліску. Актыўна выкарыстоўваюцца ўсе сродкі для ўзаемнага ўзбагачэння вопытам.

У апошні раз з Чэхаславакіі ў сталіцу Беларусі прыехалі дзесьць аддзелчыкаў. Яны прыбылі не толькі для таго, каб пазнаёміцца з аб'ектамі беларускіх калег. Госці з братняй краіны вырашылі прапрацаваць месяц разам з мінскімі домбудуўнікамі, больш глыбока пранікнуць у «тайны» іх майстэрства. Такая форма абмену вопытам аказалася вельмі эфектыўнай. Працуючы побач, людзі адной прафесіі лёгка пераймаюць адзін у аднаго ўсе тонкасці рамяства.

Так ішоў абмен вопытам на ўзвядзенні 12-павярховага дома, што ў мікрараёне Серабранка. Фронт работ тут вялікі. Значыць, кожны можа наглядна прадэманстраваць сваю «навуку» амаль на кожным участку тэхналагічнага працэсу. Вось у адным з пакояў працуе маляр Лілія Цімохаўцава. На спецыяльным стале яна вядзе раскрой шпалераў. Рухі дзяўчыны адпрацаваны да аўтаматызму. Аперацыя па раскрою і падрыхтоўцы лістоў шпалераў займае лічаныя хвіліны. І дапамагае ў гэтым падсобная механізацыя.

Маляр-інструктар вытворчага навучання з Пардубіц Карл Эдзек хутка ацаніў перавагу мінскага спосабу падрыхтоўкі шпалераў і вырашыў укараніць яго ў сябе на радзіме.

Вялікую цікавасць спецыялісты з Пардубіц праявілі да ар-

ганізацыі работ на аб'екце. У чэхаславацкіх будуўнікоў тэхналагічны цыкл на аддзелцы разрознены — строгай паслядоўнасці апераций не існуе. У мінчан жа з дома ў дом, з секцыі ў секцыю, з паверх на паверх і тынкоўшчыкі, і цесляры, і электрыкі, і сантэхнікі, і маляры ідуць у адзіным тэхналагічным рытме. Гэта дазваляе весці работы ў больш высокім тэмпе і паскорыць здачу аб'ектаў.

Госці ўважліва вывучылі структуру такіх патокаў. Запасліся і неабходнай дакументацыяй. Чэхаславацкія аддзелчыкі навучыліся ў мінчан новым метадам абліцоўкі пад граніт, насціланню мазаічнай падлогі, афармленню пярдніх пакояў кватэр і яшчэ шмат чаму іншаму.

Слабым месцам у рабоце беларускіх домбудуўнікоў была аддзелка сцен. Прадукцыйнасць працы тут зніжалася, калі ўзнікала неабходнасць рэзаць плітку — не было спецыяльнага інструменту. Арыгінальны набор інструментаў і шаблонаў для раскрою абліцовачнай пліткі мінчанам прапанаваў майстар з Чэхаславакіі Яраслаў Пехман.

Мінскія домбудуўнікі перанялі ў чэхаславацкіх спецыялістаў новыя спосабы афарбоўкі пакояў маслам, чэхі пакінулі беларускім будуўнікам наборы высакаякасных пэндзляў і інструментаў.

Хутка прайшоў месяц сумеснай работы. Сябры рассталіся, узбагачаныя вопытам калег, каб шырока ўкараніць яго ў практыку паўсядзённага будуўніцтва. А гэта значыць, што яшчэ хутчэй будуць расці новыя дамы і ў Мінску, і ў Пардубічах.

П. ПАДКУРАЎ.

Бытэвья свяцільнікі, свяцільнікі для паяздоў метро, бескантактныя выключальнікі для аўтаматычных ліній і шмат іншых прадметаў выпускаецца сёння Лідскім заводам электрапрыбораў. Палавіна прадукцыі пастаўляецца з дзяржаўным Знакам якасці.
НА ЗДЫМКУ: канструктар Валянціна ПАУЛАВА з новымі свяцільнікамі.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

МНОГА ТАЛЕНТАЎ У ДОБРУШЫ

Летась пры Добрушскім раённым доме культуры была створана агітбрыгада «Каласок». У яе ўвайшло 12 юнакоў і дзяўчат. Рабочы будуўніча-мантажнага ўпраўлення меліярацыі Аляксандр Захараў стаў дэкламатарам, дырэктар Дубава-Ложскага дома культуры Вольга Кавалёва аказалася выдатнай салісткай. Групу танцораў склалі вучні мясцовых школ. Агітбрыгаду ўзначаліла метадыст раённага дома культуры Валянціна Кавалёва.

Толькі за лета агітбрыгада зрабіла больш 30 выездаў у вёскі. Яна дала канцэрты на малочнатаварнай ферме калгаса «Беларусь», у калгасе «Чырвоны Кастрычнік» слухачамі былі рабочыя ра-

монтнай майстэрні, галасістая брыгада выязджала на палі племзавода «Добрушскі» і ў іншыя гаспадаркі. У першы ўборкі агітбрыгада падрыхтавала спецыяльную праграму, з якой выступала перад механізатарамі і камбайнёрамі.

Пры Добрушскім раённым доме культуры існуюць некалькі цікавых калектываў мастацкай самадзейнасці. Вакальна-інструментальны ансамбль «Ліра», якім кіруе Міхаіл Уладзікоўскі, аб'яднаў, напрыклад, адзінаццаць чалавек. У рэпертуары «Ліры» — некалькі дзесяткаў народных песень і твораў савецкіх кампазітараў. Іх выкананнем «Ліра» завявала прызнанне слухачоў. Ансамбль сёлета даваў канцэрты амаль ва ўсіх калгасах і на прадпрыемствах раёна.

Усяго ў Добрушскім раёне 39 клубных устаноў. Яны аб'ядноўваюць больш за дзве тысячы ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. Тром сельскім клубам — Дубава-Ложскаму, Агародня-Гомельскаму і Усоха-Будскаму — прысвоена званне клубаў выдатнай работы.

А. КУРЛОВІЧ.

ГОСЦІ З ФРАНЦЫІ НА ПАЛЕССІ

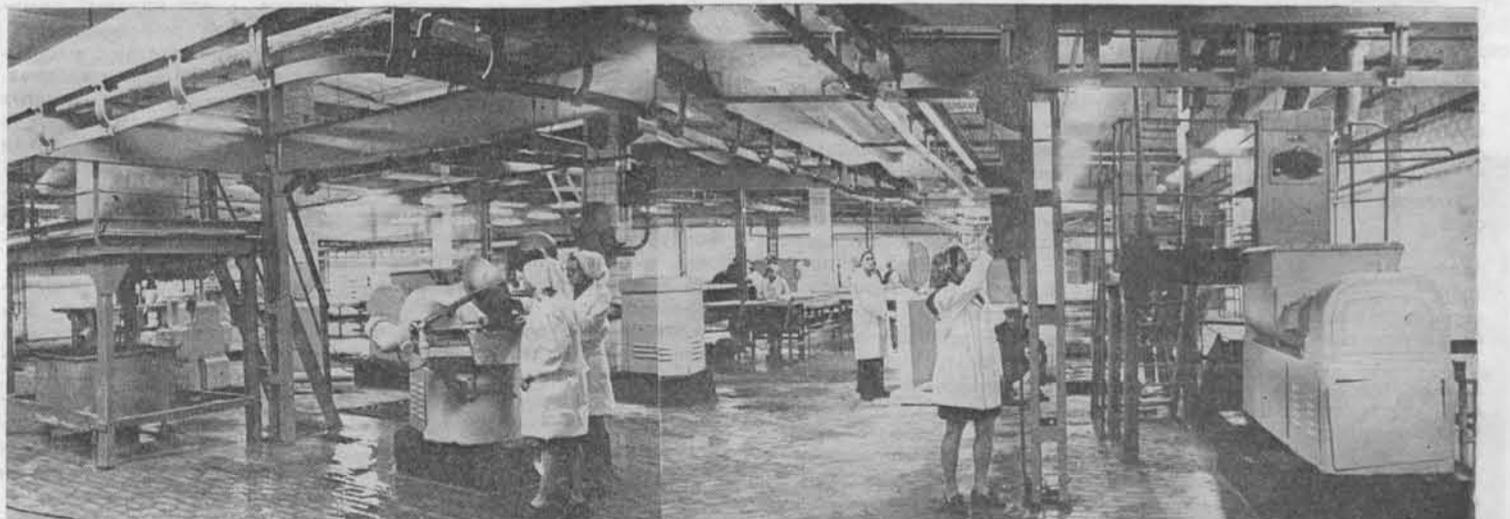
Некалькі дзён у Гомельскай і Брэсцкай абласцях знаходзілася група французскіх навуковых і інжынерна-тэхнічных работнікаў, якія займаюцца пытаннямі асушэння і асваення меліяраваных зямель. Госці з Францыі сустракаліся з кіруючымі работнікамі трэста «Галоўпалессеводбуд», праект-

на-вышукальнага інстытута «Саюзгіпрямеліяводгас», пазнаёміліся з прыняцямі праектавання меліярацыйных сістэм ва ўмовах беларускага Палесся, з эфектыўнасцю даследаванняў, што праводзяць навуковыя супрацоўнікі Палескай даследнай балотнай станцыі.

Французскія спецыялісты пабывалі на буйнейшым меліярацыйным аб'екце трэста «Брэстводбуд» у вярхоўі ракі Ясельды, а таксама ў Жабінкаўскай перасоўнай механізаванай калоне № 13, дзе пазнаёміліся з тэхнікай, з умовамі працы і быту механізатараў.

Спецыялісты з Францыі наведalі таксама мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой», абласны краязнаўчы музей, запаведнік «Белавежская пушча».

Б. ЗІНКЕВІЧ.

У Крычаве здадзены ў эксплуатацыю новы мясакамбінат. У яго цэхах устаноўлена высокапрадукцыйнае абсталяванне. У змену тут будуць выпускаць 65 тон каўбасных вырабаў. Калектыв прадпрыемства вырашыў асвоіць праектныя магутнасці на два месяцы раней нарматыўнага тэрміну.
НА ЗДЫМКУ: каўбасны цэх камбіната.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

КАЛІ ЦЯГНІК СПЫНЯЕЦЦА Ў БРЭСЦЕ

Летам у Іванаўскім раёне на Брэстчыне гасціла ў родзічаў Ніна СТРОМ, наша зямлячка з Бельгіі. Яе расказ запісаў супрацоўнік Іванаўскай раённай газеты «Чырвоная звязда» Н. КАНЮК.

Мой муж, Альберт Стром, у апошні час часта гаворыць:

— Вось выйдзем, Ніна, на пенсію, дык штогод у тваю Беларусь будзем ездзіць.

У адказ я толькі ўсміхаюся. Далёка яшчэ да таго дня. У Бельгіі, дзе мы жывём, сярэдні пенсійны ўзрост — 65 год. Ды і не надта на тых грошы ездзішся. Але ўсё роўна радуся словам мужа. Бо пабываюшы ў вёсцы Снітава, дзе жыўць мае бацькі, Альберт палюбіў родны мне палескі край і нашых душэўных і добразычлівых людзей. Адзін раз з'ездзіўшы ў Беларусь, ён гатовы выпраўляцца ў падарожжа штогод. І калі сёлета яму не выпала паехаць са мной, дачкой Монікай і ўнучкай Інборг на Палессе, быў вельмі засмучаны і зайздросціў нам. Маю ж радасць не апісаць словамі.

...Напярэдадні вайны мае бацькі пераехалі жыць у Мінск. Я памятаю сталіцу ў руінах, фашысцкі «новы парадак». Па адным з яго «законаў» мяне, зусім маладзенькую дзяўчыну, гвалтам вывезлі ў Нямеччыну.

Там і сустрэлася з бельгійскім хлопцам Альбертам. Маладосць ёсць маладосць, нягледзячы на тое, што наукола гора. З мужам паехала ў Бельгію. Не прыйшлося мне да спадобы жыццё сярод новых людзей, дзе суседзі могуць пражыць дзесяці год побач і не ведаць адзін аднаго. Не тое я прывыкла бачыць дома. Ды звяклася.

Не спадзявалася я, што з родных хто-небудзь выжыў: ведала, як лютавалі гітлераўцы на беларускай зямлі. Толькі праз дзесяць год пасля вайны ўдалося наладзіць сувязь са сваякамі. Аказалася, што жыўць яны ў Снітаве. Ні на адзін дзень не пакідала мяне мара сустрэцца з Бацькаўшчынай.

У Бельгіі не вельмі шмат можна ведацца аб Савецкім Саюзе. Але бельгійцы ставяцца да савецкага народа з павагай, памятаюць яго подзвіг у

Брэст. Набрэжная ракі Мухавец.

барацьбе з фашызмам, праяўляюць цікавасць да жыцця ў Савецкім Саюзе. Калі мы з мужам пасля мінулай паездкі на Радзіму вярнуліся ў горад Гент, дзе жывём, многія распыталі аб тым, што мы бачылі. І мы расказвалі аб добрых ураджках на былых балотах, аб тэлевізійных антэнах над вясковымі хатамі, аб багатым застоллі ў дамах калгаснікаў, аб тым, што ў Краіне Саветаў людзей цяняць за іх сумленную працу, а не за тоўсты кашалёк.

Калі мы ўпершыню ехалі ў Снітава, то везлі з сабой у чамаданах сёе-тое, чаго, думалі, тут няма. А гэты «дэфіцыт» ляжыць нават на паліцах сельскіх магазінаў. Таннае прадукты, вялікі выбар тавараў (мы наведвалі Іванава, Пінск), добрыя заробкі, уменне прыгожа апрацаваць — усё гэта ў нейкай меры здзівіла нас. Мы ж думалі, што ў Снітаве яшчэ электрычнасці няма.

Сёлета мая дачка Моніка, якая не ведае рускай мовы, першым «засвоіла» і зараз паўтарае слова «кушай». На дзень ад родзічаў мы чулі яго шмат разоў — усё запрашаюць паесці.

Рост цен, інфляцыя прымушаюць бельгійцаў эканоміць на ўсім, у тым ліку і на ежы. Мне давялося быць на калгасным вяселлі. Чаго толькі не выставіў

на стол жыхар палескай вёскі! У Бельгіі цяжка справіць такое вяслелле рабочаму чалавеку.

Нялёгка нам было вывучыць сваю Моніку. Яна закончыла медыцынскае вучылішча і зараз там выкладае. Але заробак яе ў параўнанні з аплатай працы савецкіх настаўнікаў значна меншы.

У Бельгіі жыўць некалькі тысячых выхадцаў з СССР. Ад родных мясцін іх таксама адарвала вайна. Але ўсе яны памятаюць аб Радзіме, імкнучы пабыць у СССР. Тыя, каму гэта ўдалося, лічаць сябе шчасліўцамі. Зямлякі ў Бельгіі арганізуюцца ў клубы, дзе вывучаюць родную мову, глядзяць савецкія кінафільмы, спяваюць свае песні. А кожны канцэрт прыхаўшых на гастролі савецкіх артыстаў, кожная сустрэча з савецкімі маракамі — сапраўднае свята.

У паўночных порты Бельгіі нярэдка заходзяць гандлёвыя судны пад флагам СССР. І калі мы даведваемся, што на рэйдзе стаіць савецкі цеплаход, ідзем у госці да маракоў.

...Калі цягнік перасякае граніцу і спыняецца ў Брэсце, я забываю, што многія гады пра жыла ў Бельгіі; мне здаецца, што я толькі на кароткі час пакінула роднае Палессе, а зараз вяртаюся дамоў.

ВЯЛІКАЙ ПАВАГІ ДАСТОЙНА

Дзень добры, мая Радзіма, мая дарагая Беларусь!

Гэтыя словы я з вялікім хваляваннем вымаўляю кожны раз, калі ступаю на зямлю Бацькаўшчыны. І хоць сёлета была ўжо трэцяя мая сустрэча з родным краем, хваляўся я не менш, чым дзесяць гадоў назад, калі ўпершыню, пасля саракагадовага знаходжання за акіянам, прыехаў у вёску Астромічы на Кобрыншчыне. Адсюль у 1924 годзе паехаў я ў пошуках лепшай долі за акіяна, паехаў, каб выравацца з нястачы, у якой жылі мае аднавяскоўцы, мае суродзічы.

Перад першым сваім прыездам я чуў у Амерыцы, што ў нашай Беларусі адбыліся вялікія змены ў жыцці народа, але тое, што ўбачыў, пераўзыйшло ўсе чаканні. Абноўленая зямля, абноўленыя гарады і вёскі, у тым ліку і мае родныя Астромічы, заможнае, радаснае жыццё людзей, іх упэўненасць у заўтрашнім дні — вось што я ўбачыў тады. Я паведаваў, што будучыня суаічыннікаў стане яшчэ лепшай. І пры кожнай сустрэчы пераконваюся, што не памыліўся.

Сёлета, перш чым прыехаць у Астромічы, я з групай турыстаў пабываў у Кіеве, Маскве, Мінску, Адэсе. Спадабаліся мне гэтыя гарады сваёй чысцінёй, шырокімі вуліцамі, зелянінай паркаў і садоў, гасціннасцю і сардэчнасцю іх жыхароў. Я ў думках параўноўваў іх з Таронта, дзе жыў калісьці, з Дэтройтам, дзе жыў цяпер, з іншымі гарадамі Злучаных Штатаў і Канады, у якіх давялося бываць. Там гарады не дарэмна называюць «каменнымі джунглямі». Вузкія вуліцы, высачэзныя дамы, адсутнасць зеляніны — характэрныя для кожнага. І нездарма цяпер жыхары многіх вялікіх гарадоў на Захадзе перасяляюцца з цэнтраў у прыгарады, бліжэй да сонца, да свежага паветра.

Гарады Савецкага Саюза, вялікія і малыя, ураджаюць колькасцю новабудоваў. Будуюцца жыллыя дамы, дарогі, прамысловыя прадпрыемствы. Гэта цудоўная прыкмета.

Яшчэ ў першы прыезд мяне прыемна здзівіла жыццярадаснасць савецкіх людзей, пацуду ўласнай годнасці, упэўненасць у заўтрашнім дні, якія чытаеш на твары кожнага. З цікавасцю прыглядаўся да людзей і гэты раз. З радасцю за сваіх землякоў адзначыў, што яны яшчэ лепш сталі апрацаваць і харчаванне.

Гэта бачна і ў малых родных Астромічах. За апошні час тут з'явілася многа новых гарадскога тыпу дамоў з усімі выгодамі, пабудаваных на зберажэнні калгаснікаў. У дамы праводзіць прыродны газ. У калгасе пабудаваны выдатны дом культуры, новая школа для вясковых дзяцей, новыя жыллыя гадоўчыя памяшканні. А якія ўраджаі збіраюць з калгасных палёў! Хіба можна параўнаць з тымі, што збіралі некалі з аднаасобніцкіх палосак мае бацькі і родзічы?

Кожны раз, калі я вяртаюся ў Дэтройт, аб усім убачаным расказваю сваім суаічыннікам, з якімі сустракаюся дома або ў клубе рускіх амерыканцаў. Будзе аб чым расказаць і цяпер.

У час сустрэч з родзічамі, знаёмымі і зусім незнаёмымі людзьмі мне часта задавалі пытанні пра тое, як рэагуе амерыканскі народ на змяненні ў савецка-амерыканскіх адносінах у апошнія гады. На кожнае такое пытанне я адказваю, што амерыканскі народ таксама хоча міру, хоча расшыраць эканамічнае і культурнае супрацоўніцтва і таму вітае кожны крок на шляху збліжэння. Трывалай дружбы паміж дзвюма магутнымі краінамі свету жадаюць амерыканскія маці, якія хочучы бачыць сваіх дзяцей жывымі і здаровымі, у нас не жывыя беспрацоўце. Расшырэне эканамічных сувязей для многіх беспрацоўных азначала б магчымасць атрымаць работу, а значыць і лепей жыць.

Хутка прыеду дадому, у Дэтройт. Зноў нахлынуць звыклыя клопаты і абавязкі. Але ўсё ўбачанае мною на Радзіме заўжды будзе чымсьці светлым у майёй памяці. Вялікай павагі дастойны мая Беларусь, беларускі народ!

Мікалай НАВУМЧЫК.

СМРАДНАЯ СВЕЧА м-ра БИЧЕМА

Вы ўжо слышалі? К нам прыязджае Джастин Бичем. Большое событие в нашей культурной жизни! Творчество этого выдающегося английского писателя чрезвычайно высоко ценится по обе стороны Атлантического океана. Эрудит, глубокой знаток истории и географии СССР, он пользуется популярностью и в нашей стране.

Вы, конечно, знаете его биографию? Он родился — восьмым ребенком — в семье кучера дилижанса, совершавшего регулярные рейсы между Лондоном и Ливерпулем. В тот день, когда мальчику исполнилось шесть лет, отец его был убит копытом взбесившейся лошади. Вскоре чума унесла в могилу и его мать. Сердобольный дядя, разбогатевший на работорговле, взял сироту на воспитание.

Жили они в Лондоне — сравнительно небольшом городе, где нет высоких домов и где промышленность развита весьма умеренно: сахароварение,

а также кожевенное, свечное и спичечное производство. Есть, правда, заводики по производству экипажей, шляп, зонтиков и перчаток, но все они очень маленькие. Гордость города — пивоваренный завод. Однако все индустриальные товары ввозятся из-за границы.

Улицы Лондона освещаются гусклыми газовыми фонарями. Городской транспорт развит довольно слабо: к услугам лондонцев — 20 тысяч колясочек, 956 карет и 10 933 лошади. Наиболее популярный вид транспорта — конные омнибусы. Цоканье копыт гулко разносится по темным улицам...

Тпру-р-пу! Остановите лошадей! Они завезли нас слишком далеко. Что это означает?

А вот что. Английский журналист Джастин Бичем выпустил в издательстве «Паддингтон пресс» свою первую книгу. Она названа просто и кратко: «Ольга». Речь в книге идет об известной советской гимнастке, обладательнице трех золотых олимпийских медалей

Ольге Корбут — прославленной уроженке города Гродно.

Казалось бы, книга должна способствовать сближению народов Советского Союза и Великобритании. Так, несомненно, и было бы, если бы она содержала правдивую информацию о нашей стране.

Но Джастин Бичем пошел по иному пути. Он мимоходом сообщил своим читателям, что Белоруссия — «провинция России», и охарактеризовал родной город Ольги следующим образом:

«Население Гродно составляет около 80 тысяч человек. Большинство из них работает на винокуренных и табачных фабриках или занимается традиционными ремеслами — мыловарением и производством свечей».

Эти уникальные данные (как, впрочем, и другие в том же духе) Джастин Бичем почерпнул из давным-давно устаревших английских энциклопедий. А поскольку нас призывают к «обмену идеями», мы решили

использовать «идею» хитроумного Бичема и, обратившись с этой целью к «Энциклопедическому словарю Брокгауза и Ефрона, Санкт-Петербург, 1896 г.», описали жизнь Лондона — родного города английского журналиста.

...В былые времена Гродно и в самом деле слыл «медвежьим кутом» царской России. Сегодня — это крупный административный, промышленный и культурный центр с населением около 170 тысяч человек. В городе — десятки крупных промышленных предприятий, в том числе химкомбинат, завод карданных валов, прядильно-ниточный комбинат... Продукция гродненских предприятий экспортируется в 50 стран мира.

Многие специалисты различных профилей регулярно выезжают из Гродно за границу для оказания технической помощи развивающимся странам. Так, например, монтажники с химкомбината участвовали в строительстве завода азотных удобрений в Афганистане и Сирии.

Из многих стран сюда приезжали на стажировку специалисты. Два ли их привел в Гродно интерес к процессу изготовления свечей, о которых так тепло пишет Джастин Бичем.

Кстати, о свечах. Мы не нашли в городе ни одного человека, который мог бы поделиться с нами воспоминаниями об их производстве. Удивляться, впрочем, не приходится, ведь такой старожил должен был бы уже отпраздновать свое столетие! А вот о жизни в Гродно в минувшие времена нам рассказала Вера Андреевна Рожковская. Уроженка Гродно, она хорошо помнит условия работы на «монополии г-на Шерешевского», бывшего владельца табачной фабрики. Экзотическим названием папирос — «Роскошь», «Грация», «Аристократические» — ни в коей мере не соответствовали условия труда на этом предприятии. Полное отсутствие техники безопасности, сырость и плохое освещение в цехах, низкая зарплата, произвол мастеров...

В местном историческом музее мы увидели портрет молодой Рожковской. Жизнь ее, как и жизнь всех трудящихся Гродненщины, резко изменилась после 1939 года. Вера Андреевна стала инициатором движения стахановцев в Западноруссии, одной из первых получила значок отличника социалистического соревнования. Здесь же экспонируется удостоверение депутата Верховного Совета БССР, да-

У КАСТРЫЧНІКУ спаўняецца трыццаць гадоў з дня адкрыцця першай вышэйшай навучальнай установы ў былой Заходняй Беларусі — Гродзенскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута, які носіць імя беларускага песняра Янкі Купалы.

Лета 1944 года. Завершана перамогай гістарычная наступальная аперацыя «Баграціён». Скончылася трохгадовая ноч фашысцкай акупацыі, але Беларусь ляжала ў руінах і папалішчах. З першых жа дзён вызвалення ва ўсіх кутках рэспублікі пачаліся аднаўленчыя работы. Партызанская Беларусь стала велізарнай будаўнічай пляцоўкай. Гродзенскі дзяржаўны педагагічны інстытут — дзецішча тых нялёгкіх першых стваральных мірных дзён.

Мне давялося быць сведкам яго нараджэння. У нас быў толькі будынак на вуліцы

ных настаўнікаў БССР, сотні выдатнікаў народнай асветы. Нашай выпускніцы, настаўніцы Парэцкай сярэдняй школы Гродзенскага раёна М. Манінай, прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Пуцёўку ў вялікую навуку з Гродзенскага педінстытута атрымалі дактары філалагічных навук прафесары Ф. Янкоўскі і М. Грынчык, больш як 150 кандыдатаў навук, якія працуюць у розных навучальных установах рэспублікі. Свой творчы шлях пачалі ў нашым інстытуте паэт Пятрусь Макаль, паэтэса Данута Бічэль, пісьменнік Аляксей Карпюк. Нашай студэнткай з'яўляецца праслаўленая гімнастка Вольга Корбут.

Трыццаць гадоў таму назад першыя дзесяткі юнакоў і дзяўчат пераступілі парог будынка з самаробнай шыльдай. Сёння на пяці фа-

культэтах стацыянарнага аддзялення інстытута займаюцца больш як 2000 студэнтаў і каля 1800 — на чатырох факультэтах заочнага аддзялення. Настаўнікаў фізікі, матэматыкі, беларускай мовы і літаратуры, рускай мовы і літаратуры, гісторыі і прыродазнаўства, пачатковых класаў, музыкі і спеваў выпускае наш інстытут.

Шматграннае і цікавае студэнцкае жыццё. Дзесяткі навуковых гуртоў, калектываў мастацкай самадзейнасці, студэнцкія будаўнічыя атрады і многія іншыя формы актыўнай творчасці плённа ўздзейнічаюць на фарміраванне асобы будучага настаўніка. У інстытуце вельмі папулярныя фізічная культура і спорт.

Са зразумелай гордасцю мы адзначаем трыццацігоддзе роднага інстытута. Але разам з тым усведамляем, што сучасны ўзровень навукі, тэорыі і практыкі педагогікі патрабуе няспынна ўдасканальваць нашу работу. Падрыхтоўка настаўнікаў, прадстаўнікоў самай гуманнай прафесіі, можа быць паспяховай, калі яна заснавана на высокіх маральных ідэалах, бо настаўнік не толькі асветнік, але і барацьбіт за перамогу высакародных мэт сацыяльнай справядлівасці, добра і брацтва паміж людзьмі працы. Навука даказала, а жыццё пацвердзіла, што камунізм і ёсць уважлівае гэтае мэт.

Г. МАРЦІРОСАУ,
загадчык кафедры марксісцка-ленінскай філасофіі Гродзенскага педінстытута імя Я. Купалы.

НА ЗДЫМКАХ: ля галоўнага ўваходу Гродзенскага педагагічнага інстытута; у чытальнай зале. Фота Ю. ТОКАРАВА.

тированное далеким 1940 годом и выданное на имя Рожковской. Вся ее жизнь — это новейшая история города, не только история преобразования производства, но и ломки старых отношений между людьми, торжества нового строя.

В наши дни Гродно называют городом студенческой молодежи — здесь три высших учебных заведения.

Мистер Бичем совершенно напрасно проливает крокодильи слезы над участью местной молодежи, якобы лишенной возможности «самовыражения». Юноши и девушки Гродно не нуждаются в сочувствии мистера Бичема. К их услугам прекрасные библиотеки, переполненные читателями, спортивные залы и секции, драматический театр...

Вопреки утверждениям Бичема, в городе свято хранят культурные традиции прошлого. В этих местах жил и творил гениальный польский поэт Адам Мицкевич, громко звучал голос Элизы Ожешко. Недалеко от Гродно жил Михаил Огинский, прославленный автор бессмертных полонезов. Здесь начинали свой творческий путь Максим Танк, Янка Брыль, Пилип Пестрак. Все лучшее, что было создано здесь выдающимися писателями, поэтами, композиторами,

окружено почетом и уважением.

Книга Бичема не могла не вызвать чувства негодования у жителей Гродно. Вот что сказала об «откровениях» английского журналиста сама Ольга Корбут:

«Мне было противно читать то, что Бичем написал о моем родном городе. Я здесь родилась, выросла, ходила в школу, постигала искусство гимнастики, а сейчас учусь в институте... Джастин Бичем никогда не был в Гродно и нигде не встречался со мной. Его коллеги — журналисты из многих стран мира — часто приезжают сюда и, как правило, очень добродушно отзываются о нашем городе, о людях, которые здесь живут. У меня просто в голове не укладывается, как человек мог написать такую чушь. Я люблю мой родной город — старинный город, который с каждым днем становится все моложе и краше».

Р. С. Незадолго до опубликования этой статьи мы позволили в Лондон, в издательство «Паддингтон пресс». К телефону подошла миссис Маркузи, редактор издательства. Мы задали вопрос:

— Поскольку мистер Бичем никогда не был в Советском Союзе и никогда не встречался с Ольгой Корбут, мы хоте-

ли бы узнать, какими источниками пользовался автор, описывая город.

— Точно не знаю, но полагаю, что мистер Бичем пользовался британскими и советскими справочниками.

— Советскими? — Простите, я не в курсе дела. (В голосе появилось некоторое напряжение). А почему вы спрашиваете?

— Да только потому, что в книге грубо искажен современный облик города и допущены весьма серьезные фактические ошибки.

— Вполне возможно, но, на мой взгляд, это не имеет принципиального значения.

— Мы так не считаем, миссис Маркузи. Не могли бы мы поговорить непосредственно с автором?

Замешательство. Легкое покашливание.

— Мистер Бичем очень занят, он просил его не беспокоить... И к тому же у него нет домашнего телефона. Думаю, что лучше всего вам будет написать на адрес нашего издательства: м-ру Джастину Бичему, «Паддингтон пресс», 6, Коннот-сквер, Лондон.

Что ж, пошлем ему этот номер газеты...

Я. БОРОВОЙ.
«Литературная газета».

МИНУЛАЕ СВЕЦІЦЬ ДЛЯ БУДУЧЫНІ

— А чаму наша вуліца называецца вуліцай Кавалёва?

— Мусіць, гэты Кавалёў чымсьці вызначыўся.

— А хто ён такі?

— Адкуль жа я ведаю... (З выпадкова пачутай размовы хлопчыка са сваім бацькам у Самахвалавічах).

Многія мае вучні і я сама жывём якраз на вуліцы імя Кавалёва ў Самахвалавічах. Але пра жыццё і подзвіг гэтага чалавека мы амаль нічога не ведалі, пакуль у школе не з'явіўся гурток, які пачаў вывучаць гісторыю Вялікай Айчыннай вайны. Юныя следцы школы наладзілі перапіску з многімі архіўнымі ўстановамі краіны, з ваеннымі часцямі, з ветэранамі вайны — удзельнікамі вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў. Вельмі многае ўдалося выявіць за апошнія гады.

Вось што мы даведаліся пра подзвіг маёра Кавалёва.

Гэта здарылася ў канцы чэрвеня 1944 года, калі войскі трох Беларускіх франтоў нястрымным патокам рушылі на захад. Нярэдка паралельнымі шляхамі з наступаўшымі саветскімі войскамі прабіраліся на захад і разрозненныя нямецкія войскі часці.

Трэці артылерыйскі дывізіён 890-га артылерыйскага стралковага дывізіёна, якім камандаваў 24-гадовы маёр Сцяпан Кавалёў, рухаўся ў калоне войск на захад, як гаворыцца, на апошніх кроплях гаручага. Раніцай 7-га ліпеня маёр Кавалёў атрымаў загад начальніка артылерыйскага дывізіёна Шарамета спыніцца за дывізіёнам у Самахвалавічах да падвозу гаручага. Ён папярэдзіў маёра, што магчыма сур'езнае сутыкненне з праціўнікам.

У 9 гадзін артдывізіён заняў абарону ля самай дарогі на ўзвышшы ў паўднёва-ўсходнім і паўднёвым баку ад Самахвалавічаў. У розных напрамках былі расставлены 10 гармат. Вечарам да дывізіёна далучыліся некалькі падраздзяленняў тэхнічных войскаў і франтавога тылу. Так у пасёлку нечакана ўтварыўся гарнізон, у якім асноўным баявым ядром быў артылерыйскі дывізіён.

Настрой ва ўсіх быў прыўзняты: паспяхова ішло вялікае наступленне нашых войскаў, ворага выганялі з роднай зямлі. Салдаты акупаваліся, раскладвалі ля гармат снарады, ручныя гранаты. Боепрыпасамі дывізіён быў забяспечаны добра.

Праціўнік напаў у тры гадзіны ночы з паўднёвага боку, дзе стаяла гаўбічная 8-я батарэя пад камандаваннем капітана Сінельнікава — смелага і спакойнага афіцэра. На гэтай батарэі знаходзіўся і камандзір дывізіёна маёр Кавалёў. Першым да гарматы падбегаў маёр. Выстраліўшы, ён падпаліў хлёў, які стаяў у баку ад вёскі. Польшы асвятліла наступаўшыя фашыстаў.

Выстрал Кавалёва з'явіўся сігналам трывогі. Амаль адначасова загаварылі ўсе гарматы дывізіёна. Разгарэўся начны бой. Салдаты і афіцэры разумелі, што выхад фашыстаў

з акружэння перш за ўсё паставіць пад удар нашы часці, якія аказаліся далёка наперадзе. Таму кожны біўся з зацікаўленасцю і жорсткасцю.

У цяжкія мінулыя бою на самых адказных участках з'яўляўся маёр Кавалёў. На батарэі Сінельнікава загінулі амаль усе артылерысты, фашысты захапілі дзве нашы гарматы. Маёр Кавалёў, капітан Сінельнікаў і некалькі байцоў у рукапашнай сутычцы адбілі гарматы. На святанні, калі бой ужо пачаў заціхаць, кулямётнай чаргой гітлераўца быў смяртэльна ранены камандзір дывізіёна маёр Кавалёў.

Загінулі лейтэнанты Бярэзін, Бондараў, Емяльянаў, Бергельсон, сержанты Зуеў, Мешчаракоў, яфэйтэр Бутко, радавыя Маскалец, Пармейкін, Андрэйчук, увесь разлік гарматы старшага сержанта Дзяменцева.

У апошнюю атаку фашысты ішлі ў поўны рост, натоўпам па жытнёваму полю. Па ўсяму было відаць — не разлічвалі, што ў такі ранні час іх сустрагнуць, як трэба. Малодшы сержант Сцяпан Сімакоў біў прамой наводкай. Снарады рваліся ў самай гушчы гітлераўцаў.

За шэсць гадзін бою было знішчана да 900 варожых салдат і афіцэраў. Артылерысты сталі насмерць і перамаглі. Радзіма высока ацаніла іх заслугі. Амаль усе яны былі ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Маёру С. Кавалёву (пасмяротна) і камандзіру гарматы старшаму сержанту Івану Дзяменцеву было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

...І вось у Самахвалавічах ля магілы загінуўшых сяброў-аднапалчан адбылася сустрэча ветэранаў, якім дапамаглі наладзіць узаемную перапіску нашы следцы. Сустрэліся тыя, хто дашоў да Берліна, хто адстаяў гонар і незалежнасць Радзімы. Многія з іх не бачыліся пасля Перамогі, пасля дэмабілізацыі з арміі. Мужныя, моцныя, пасівелыя ўжо людзі, абдымаючыся, плакалі. У Самахвалавічы прыехалі былы начальнік штаба 3-га дывізіёна 890-га артылерыйскага Елісей Трафімаў (эканаміст з Ленінграда), былы намеснік камандзіра дывізіёна Павел Ісаенка (дырэктар хімізавода), камандзір дывізіёна (пасля Кавалёва) Джорджый Надзіеў, радыстка Марыя Надзіева, лейтэнант Валянцін Папкоў, начальнік разведкі дывізіёна Мікалай Станкевіч і многія іншыя. Госці ўручылі школьнаму музею баявой славы падарункі: карту ваенных дзеянняў 1944 года, гадзіннік Кавалёва, сувеніры.

Ля помніка загінуўшым у дзень Перамогі адбыўся мітынг. Сюды прыйшлі рабочыя доследнай гаспадаркі «Русінавічы», калгаснікі бліжэйшых вёсак, супрацоўнікі Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбаводства, пладаводства і гароднінаводства, студэнты, навучніцы школ. Быў арганізаван прыём у гонар гасцей.

[Заканчэнне на 6-й стар.]

Адкрыццё помніка У. АМЕЛ'Я-НЮКУ ў Самахвалавічах.

ВЫСОКАЕ ПРЫЗНАЧЭННЕ

ЛЬВУ ГОЛУБУ — 70 ГОД

Ёсць у мастацтве вялікі за-
пахавец: знайдзі самога сябе.

Але далёка не кожнаму ма-
стаку надараецца быць верным
яму. Не так проста прыйсці
ў мастацтва са сваім філасоф-
скім і творчым крэда і заста-
вацца на яго вышыні ўсё жыц-
цё.

Мастаком-адналюбам, які
знайшоў сваю тэму ў мастац-
тве, з поўным правам можна
назваць рэжысёра Льва Голуба.
Так, ён — рэжысёр адной тэ-
мы, якой прысвяціў амаль усё
сваё творчае жыццё. Тэма гэта
— дзеці.

Праўда, Леў Уладзіміравіч
не адразу прыйшоў да яе. Шу-
каючы сябе, ён на пачатку
творчага шляху ставіў фільмы
разам з М. Садковічам пра
першых камсамольцаў («Песня
аб першай дзяўчыне»), пра ма-
ральнае станаўленне нашай
моладзі («Шчаслівыя кольцы»),
зацікавіўся навуковай сістэмай
акадэміка І. Паўлава і паставіў

пра яго навукова-папулярны
фільм...

Здарылася так, што я разам
з Львом Уладзіміравічам пачаў
працаваць над дакументаль-
ным поўнаметражным філь-
мам аб пасляваенным станаў-
ленні Савецкай Беларусі. Гэта
было ў 1946 годзе. Збіраючы
матэрыял для будучага фільма,
мы бачылі незлічоныя крыва-
выя раны Беларусі і сярэд-
іх — самыя страшныя: зняве-
чанае вайной дзяцінства. Лёс
дзяцей азарыцкага, трасцянецка-
га і іншых канцлагаў стаў
болем народа і нашым.

Вайна і дзеці. Гэта самая
страшная дылема чалавецтва.
Асабліва, калі вайна — чалаве-
каненавісціцкая, якую прынес-
гітлераўскі фашызм. Дарослы
чалавек яшчэ мог неяк абара-
ніць сябе ад крывавай навалы,
дзяцей трэба было абараняць.
Іх ратавалі ў самых жудасных
умовах фашысцкай акупацыі.
Але нягавісьце да фашызму
клікала на бой і дзяцей. Сёння

Кінастудыя «Беларусьфільм» здымае новую дакументальную стуж-
ку «Гарачы подых поўначы». Здымкі ідуць на трасе пракладкі
газаправода Таржок — Мінск—Івацэвічы.

НА ЗДЫМКУ: рэжысёр фільма Муза ЗАСЛОНАВА і кінааператар
Анатоль АЛАЙ.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

ГАЛАСЫ ДЛЯ ГІСТОРЫ

Тысячы запісаў галасоў рускіх і савецкіх пісьменнікаў сабраны
ў фанатэцы пры Усесаюзным бюро прапаганды мастацкай літа-
ратуры Саюза пісьменнікаў СССР. Тут можна паслухаць запіс ад-
наго з апошніх выступленняў А. Луначарскага, галасы А. Талстога,
А. Блона, С. Ясеніна, Я. Коласа і многіх іншых. Цяпер фанатэка
папоўнілася новымі запісамі выступленняў беларускіх пісьмен-
нікаў.

Напярэдадні адкрыцця пятага пленума праўлення Саюза пісь-
меннікаў СССР, прысвечанага 40-годдзю Першага Усесаюзнага
з'езда савецкіх пісьменнікаў, літаратары нашай рэспублікі, якія
прыехалі ў сталіцу СССР, пабывалі на буйнейшых маскоўскіх
прадпрыемствах. М. Танк і І. Мелек сустрэліся з метрабудцамі
на камбінаце «Трохгорная мануфактура» выступіў А. Грачанікаў,
на заводзе электравакуумных прыбораў—Е. Лось, ва ўпраўленні
Маскоўскай чыгункі пабываў Г. Бураўкін.

Гэтыя выступленні запісаны на магнітафонныя стужкі, якія
ўвядуць у фанатэку. Запісаны таксама галасы дэлегатаў
першага з'езда савецкіх пісьменнікаў—народнага паэта Беларусі,
Героя Сацыялістычнай Працы П. Броўкі і паэта М. Хведаровіча.

КОЛОНИАЛІЗМ оставил в наслед-
ство молодым национальным государ-
ствам много социальных проблем.
В большинстве этих государств экономик
топчется на месте. По данным ООН, свыше
800 миллионов человек в Азии, Африке и
Латинской Америке прозябают в нищете,
их уделом является недоедание, безрабо-
тица, изнурительный труд.

Империализм прибегает к изощренным
формам неокониализма, пытается затормо-
зить развитие национальных экономик
стран «третьего мира». Большая часть мо-
лодых государств еще привязана к мировому
капиталистическому рынку. Это позво-
ляет империалистическим монополиям на-
вязывать свои кабальные условия при за-
ключении торговых сделок и при предо-
ставлении экономической и технической
помощи. Западные корпорации в резуль-
тате неэквивалентного обмена с развива-
ющимися странами получают колоссальные
прибыли: 14—15 миллиардов долларов
в год.

Насаждается «тихая» форма неокониализма.
Суть ее в том, что развивающимся

ло 450 объектов из этого числа уже по-
строены и введены в эксплуатацию.

И опять-таки здесь прослеживается
очень важная тенденция: содействие Совет-
ского Союза направлено на создание и раз-
витие в молодых государствах ключевых
отраслей национальной экономики. Примерно
90 процентов средств, предусмотренных
соглашениями СССР со своими партнерами
из стран «третьего мира», направляются
на развитие прогрессивных отраслей мате-
риального производства. Прежде всего тя-
желой промышленности и энергетики. Со-
ветский Союз оказал содействие в решении
таких сложных задач, как строительство
крупнейшего и уникального Асуанского
гидроузла в АРЕ, металлургических заво-
дов в Бхилаи и Бокаро (Индия), в Исфагане
(Иран) и многих других. Для строитель-
ства подобных предприятий, отвечающих
самым высоким требованиям, у нашей страны
есть все необходимое: индустриальная
мощь, техническая культура, квалифици-
рованные кадры специалистов. То, что сде-
лано и построено советскими людьми, сде-
лано и построено надежно, добротно.

КРЕПНУТ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ СВЯЗИ

странам допускается создавать лишь от-
дельные звенья технологического цикла,
главные компоненты которого находятся
в США, Западной Европе или же в Японии.
Это позволяет империалистическим моно-
полиям держать под контролем хозяйствен-
ную жизнь молодых государств, обрекать
их на подчиненное положение.

СССР и другие социалистические страны
решительно выступают против любых про-
явлений неокониализма, оказывают все
возрастающую помощь освободившимся на-
родам в развитии хозяйства, в решении со-
циальных проблем. Особенно ощутима и
важна для молодых государств помощь
Советского Союза — крупнейшей социали-
стической индустриальной державы.

В настоящее время СССР торгует более
чем с 70 развивающимися странами, при-
чем со многими из них торговля осущест-
вляется на основе долгосрочных соглашений.
Такие соглашения обеспечивают устойчи-
вую базу для развития торговли, ибо позво-
ляют учитывать интересы не только теку-
щих, но и перспективных программ разви-
тия экономики. Не менее важно и то, что
эти соглашения играют стабилизирующую
роль, дают возможность в той или иной ме-
ре локализовать пагубное воздействие
конъюнктуры мирового капиталистического
рынка на недостаточно окрепшую экономи-
ку молодых государств.

Экономические связи нашей страны с мо-
лодыми государствами год от года крепнут.
Так, объем товарооборота за последние 12
лет возрос примерно в 4,3 раза. Не менее
красноречива структура этого товарообо-
рота. Большую часть советского экспорта
в развивающиеся страны составляют това-
ры производственного назначения. За тот
же 12-летний срок экспорт машин и обо-
рудования в эти страны увеличился в 5,8
раза. Следует подчеркнуть, что в экспорти-
руемых нами машинах и оборудовании
львиную долю составляют поставки для
комплексных предприятий, строящихся при
содействии СССР.

Из развивающихся стран мы импортиру-
ем не только товары их традиционного экс-
порта. Все большее место в нашем импорте
занимают изделия национальной промыш-
ленности этих стран. Это хороший стимул
для подъема экономики молодых госу-
дарств. Он способствует процессу преобра-
зования их монокультурного хозяйства во
многостороннее.

Расширяется фронт и растут объемы
собственно экономического и научно-тех-
нического сотрудничества СССР с развива-
ющимися странами. 45 молодых государств
Азии, Африки и Латинской Америки поль-
зуются услугами Советского Союза, кото-
рый оказывает им содействие в строитель-
стве и расширении примерно 870 объектов
промышленности, сельского хозяйства, со-
циального и культурного назначения. Око-

Советский Союз стремится придать сво-
им экономическим связям с развивающимися
странами стабильный и долговременный
характер. Именно этими интересами он
руководствовался, ставя свою подпись под
договором с Ираном о развитии экономиче-
ского и технического сотрудничества. Этот
договор заключен в 1972 году и рассчитан
на 15 лет. В ноябре 1973 года, во время
визита Генерального секретаря ЦК КПСС
Л. Брежнева в Индию, было заключено 15-
летнее советско-индийское экономико-тор-
говое соглашение. Оно открывает новый
этап в экономическом сотрудничестве.

Заметим, что экономическое сотрудниче-
ство между СССР и Индией становится бо-
лее глубоким. От обмена товарами, от сов-
местного строительства промышленных
предприятий оно переходит в область пла-
нирования.

В июле этого года состоялся офици-
альный дружественный визит Председателя
Президиума Верховного Совета СССР
Н. Подгорного в Сомалийскую Демократи-
ческую Республику, во время которого под-
писан Договор о дружбе и сотрудничестве
между СССР и СДР. В процессе перегово-
ров сомалийская сторона выразила благо-
дарность Советскому Союзу за помощь в
развитии национальной экономики, подго-
товке национальных кадров и укреплении
оборонеспособности СДР. Обе стороны под-
черкнули, что дальнейшее развитие совет-
ско-сомалийского экономического и техни-
ческого сотрудничества будет способство-
вать укреплению государственного сектора
национального хозяйства и ликвидации по-
следствий колониального прошлого в эконо-
мике СДР.

Помощь СССР развивающимся странам
носит подлинно дружеский, бескорыстный
характер. Советский Союз не строит своего
благополучия за счет других народов, как
это делают империалистические державы.
Он руководствуется принципами пролетар-
ского интернационализма, стремлением
оказать молодым национальным государ-
ствам максимальную помощь в их экономи-
ческом и социальном развитии.

Экономическое сотрудничество СССР
с развивающимися странами стало важным
фактором в борьбе освободившихся на-
родов за экономический и социальный про-
гресс. Оно положило конец былой монопо-
лии империалистических государств на эко-
номические связи с развивающимися стра-
нами, дает возможность освободившимся
странам ограничивать разрушительное
воздействие на их экономику законов ми-
рового капиталистического хозяйства и по-
степенно превращать свои внешнеэкономиче-
ские связи в активный инструмент строи-
тельства национальной экономики.

Вячеслав СМЕРНОВ,
кандидат экономических наук.
АПН.

МІНУЛАЕ СВЕЦІЦЬ ДЛЯ БУДУЧЫНІ

[Заканчэне.

Пачатак на 5-й стар.]

Следапыты школы выявілі
больш як 60 прозвішчаў паха-
ваных у Самахвалавічах салдат
і афіцэраў Савецкай Арміі.
Завязалася савецкая і іх блі-
зкімі і роднымі, якія ўпершыню
даведаліся пра абставіны гібе-
лі і месца пахавання.

Ужо некалькі разоў на магі-
лу мужа, старшага лейтэнан-
та-связыста Анатоля Бондара-
ва, прыязджала яго жонка
Аляксандра Еўграфіўна. Імя яе
мужа носіць піянерскі атрад
школы. На магілу свайго баць-
кі і мужа некалькі разоў пры-
язджалі жонка і сыны радаво-
га Цярэнція Бутко. Ідуць у

школу пісьмы з Тамбова. Пі-
шуць бацькі начальніка арты-
лерыйскіх майстэрняў Льва
Клячкоўскага. Летась у Сама-
хвалавічы прыязджала з гора-
да Чэлябінска маці лейтэнанта
Емяльянава. Яна дзякавала
школьнікам за догляд за магі-
лай, за памяць аб сыне. Піша
80-гадовая маці лейтэнанта Бя-
рэзіна...

Следапыты школы адшукалі
многіх удзельнікаў бою ля Са-
махвалавіч, якія засталіся жы-
вымі. Ваенны ўрач Ірына Цюлі-
на, якая аказвала тэрміную
медыцынскую дапамогу смяр-
тэльна раненаму маёру С. Ка-
валёву, цяпер дацэнт механіка-
матэматычнага факультэта Мас-

коўскага ўніверсітэта імя Лама-
носава. Школе яна падарыла
сваю кнігу «Гісторыя механікі»,
Газету ваеннага часу «Боевое
Знамя», дзе апісваюцца падзеі
8 ліпеня ў раёне Самахвалавіч.
Прымаў удзел у гэтым баі Іван
Усаў, цяпер прафесар Мінска-
га медыцынскага інстытута.

Адна з вуліц у Самахвалаві-
чах носіць імя Міхаіла Юзафо-
віча. Гэта наш зямляк. Вучыўся
некалі ў нашай школе. Марыў
стаць лётчыкам. Калі пачалася
вайна, ён пайшоў на фронт
добраахвотнікам. Закончыў
авіяцыйнае вучылішча. З вайны
не вярнуўся.

Следапытам удалося ўстанавіць,
што М. Юзафовіч загінуў

у паветраным баі пад Ленін-
градом, у якім збіў два фа-
шысцкія самалёты і сам быў
падбіты, калі рынуўся на таран
трэцяга варожага самалёта.

Даведаліся мы пра лёс і ін-
шых нашых землякоў, якія ад-
далі жыццё за Радзіму. Душой
працоўнай моладзі, камсамоль-
скім ваякам у дваццатыя га-
ды ў Самахвалавічах быў Леа-
нід Гарбацэвіч, сын бедняка.
Ён стаў ваенным лётчыкам.
У час вайны генерал Л. Гарба-
цэвіч камандаваў авіяцыйным
корпусам, загінуў у бітве пад
Сталінградом.

Вучыўся некалі ў Самахвала-
віцкай школе і Уладзімір
Амельянюк, герой Мінскага

падполля, рэдактар падполь-
най газеты «Звязда». У дзень
Перамогі 9 мая 1974 года на
нашым школьным двары ва
ўрачыстай абстаноўцы быў
устаноўлен бюст Героя Савец-
кага Саюза У. Амельянюка.
У школьнаму музеі баявой сла-
вы сабраны багаты матэрыял
пра яго дзейнасць.

Нашы юныя следапыты заў-
седы ў пошуку. Трэба яшчэ
многае даследаваць, выявіць.
Дэвіз «Нішто не забыта, нішто
не забыты» з'яўляецца для
іх праграмай дзеяння.

Т. ШЫПІЛЬКЕВІЧ,
настаўніца.

мы ведаем імёны дзяцей — Герояў Савецкага Саюза. А колькі іх было сярод падпольшчыкаў, разведчыкаў, сувязных! Імёны хлопчыкаў і дзяўчынак часта можна сустрэць у мемуарах партызанскіх і франтавых камандзіраў, ва ўспамінах падпольшчыкаў і дакументальных кнігах, на абелісках партызанскіх і салдацкіх могілак...

Гэта ўсё болей і болей трывожыла творца і грамадзянскае сумленне Л. Голуба, і з таго часу ён становіцца «дзіцячым» рэжысёрам — стварае фільмы для дзяцей і пра дзяцей, якія ў часе вайны трапляюць у драматычныя сітуацыі.

Першым з такіх фільмаў быў «Міколка-паравоз» паводле папулярнай аповесці Міхася Лынькова. Дзеці захапляюцца гэтай аповесцю, з няменшым захапленнем глядзяць яны і фільм, які не сыходзіць з экрану, бадай, дваццаць гадоў. Першыя яго глядачы сёння ўжо сваіх дзяцей пасылаюць у кіно паглядзець гэты фільм. Можна толькі пазаздросціць такому даўгалеццю кінатвора.

Першая імперыялістычная і грамадзянская вайны пакінулі нам балуючы і цяжкую спадчыну — дзіцячую беспрытуль-

насць з яе страшным душэўным калецтвам малых. Гэтая тэма не давала спакою нам абодвум, і на экране з'явіўся фільм «Анюціна дарога», у якім нам хацелася паказаць, як загойваліся душэўныя раны былых беспрытульнікаў пасля грамадзянскай вайны.

Гэтымі двума фільмамі Л. Голуб быццам крыху аблягчыў душу перад сваім грамадзянскім сумленнем, якое абавязвала яго расказаць з экрану мільёнам маленькіх глядачоў пра лёс дзяцей, калі маладая Савецкая ўлада змагалася з ворагамі за іх будучыню.

У Голуба была яшчэ і другая, а па сутнасці найпершая задача, калі ён ставіў гэтыя два фільмы, — эстафета памяці аб першых кроках Савецкай улады, памяці, якая перадаецца і будзе перадавацца з пакалення ў пакаленне.

А памяць аб Вялікай Айчыннай вайне? Вырасла пакаленне пасляваеннага часу, мінулае ліхалецце для яго — гісторыя. І лепшыя творы літаратуры, кіно, тэатра жывяць у народзе памяць тае вайны. Яе гераізм і сіла нянавісці да фашызму — цудоўны сродак выхавання высокіх патрыятычных пачуццяў, асабліва ў дзяцей.

Леў Голуб цалкам прысвячае

сваю творчасць гэтай мэце. Іменна тут перакрываўваліся яго і мае творчыя імкненні, і вынікам нашай садружнасці, акрамя «Анюцінай дарогі», з'явіліся фільмы «Дзяўчынка шукае бацьку» і «Паланез Агінскага».

Я браў непасрэды ўдзел у здымках усіх трох нашых фільмаў, бо ў працэсе работы над імі неабходна было рабіць шматлікія сцэнарныя даводкі, якія цяжка прадугледзець у літаратурным і нават у рэжысёрскім сцэнарыях. Гэта да-ло мне мажлівасць бачыць Л. Голуба — рэжысёра і чалавека. Я зразумеў, што Голуб-рэжысёр не выпадкова шчодро аддае сваю творчасць дзецям, бо Голуб-чалавек усім сэрцам любіць іх і хоча пасеяць у іх сямья лепшыя зерні чалавечай годнасці.

Героі яго фільмаў — дзеці ад 5 да 11—12 гадоў. Знайсці такіх «акцёраў» вельмі цяжка. Не адзін месяц Л. Голуб шукаў іх у дзесятках школ, інтэрнатаў, піянерлагерах, а то і проста на вуліцы. І трэба мець надвычайны спрытыванае вока і нешта яшчэ, каб разгледзець у сотнях дзіцячых абліччаў і характараў прыдатнага для вызначанай ролі. І, як правіла, рэжысёр знаходзіў.

З будучымі «акцёрамі» рэжысёр адразу ж наладжваў кантакт. Ён выклікаў у дзяцей давер, шчырасць, а ў іх ігры — непасрэднасць і праўду вобраза.

Толькі аднаму яму вядомымі прыёмам Л. Голуб умеў «ўжыць» малалетняга «артыста» ў сутнасць ролі, вобраза і скіраваць яго «творчасць» так, каб яна не выглядала штучным найгрышам.

І пяцігадовая гераіня фільма «Дзяўчынка шукае бацьку» Аня Камянікова плакала шчырымі дзіцячымі слязьмі, калі гэтага вымагаў сюжэт, непасрэдна радалася, знайшоўшы свайго бацьку... Яна верыла ў рэальнасць падзей.

Падзеі фільма прымалі часам на веру нават даросляя. Памятаю, у Мазыры здымалася масавая сцэна з дзецьмі, якіх фашысты сагналі ў двор камендатуры, каб знайсці сярод іх дзяўчынку-заложніцу. На плошчы ля камендатуры сабраўся велізарны натоўп «бацькоў» і «родных» дзяцей. Рэжысёр падрабязна расказаў «бацькам» і «родным», што павінна адбывацца ў гэтай сцэне, і змог абудзіць у іх сапраўднае хваляванне і трывогу. І пасля таго, як знайшлі дзяў-

чынку, а астатніх дзяцей выпусцілі на плошчу, трэба было бачыць, што там рабілася... Жанчыны кінупіся насустрэч малым, хапалі іх на рукі, прыціскалі, шчыра плакалі, забывішыся, што гэта былі толькі здымкі... Многія з іх успомнілі, відаць, фашысцкую акупацыю і ўсё, што давалася ім перажыць у тое ліхалецце.

Фільмы Л. Голуба разумеюць і дзеці, і даросляя. Яны цікавыя для ўсіх. Таму яны дзесяткамі гадоў не сыходзяць з экрану. Некаторыя з іх даволі шырока і паспяхова прайшлі, ды і сёння ідуць, на экраны Японіі, Францыі, Англіі, Паўднёвай Амерыкі і многіх іншых краін свету. Колькасць іх глядачоў толькі ў СССР дасягае, бадай, сотні мільёнаў.

Леў Уладзіміравіч жыве сёння новымі творчымі задумамі. У планах студыі «Беларусь-фільм» — сумесная з чэхаславацкай кінастудыяй «Барандаў» работа над дзіцячым фільмам, які будзе ставіць Л. Голуб. Рыхтуецца сцэнарый пра юнага Героя Савецкага Саюза Марата Казея, фільм пра якога — даўняа мара Л. Голуба. І рэальнасць яго задум і мар — у маладосці сэрца і незгасальным творчым запале.

Кастусь ГУБАРЭВІЧ.

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

НА ПАЧАТКУ ШЛЯХУ

65 чалавек выпусціў сёлета мастацкі факультэт Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. 65 спецыялістаў у галіне жывалісу, скульптуры, прамысловага мастацтва, манументальна-дэкаратыўнага роспісу, мастацкай керамікі і шкла, інтэр'ера і абсталявання, мастацкага афармлення і мадэліравання тканін. З чатырма з іх, выпускнікамі аддзялення графікі, мы знаёмым сёння чытача.

«Выдатна» — так была ацэнена серыя літаграфій Валянціна Цярэшчанкі. Работы Аляксандра Ціткова, Веранікі Юрковай, Віктара Веліктаніна атрымалі адзнаку «добра». Чатыры дыпламы, чатыры творчыя індывідуальнасці, чатыры біяграфіі...

Валянцін Цярэшчанка можа гадзінамі расказваць пра родны Калінінград, пра Мікельанджэла, творчасцю якога захапляецца, пра чарговае выступленне ансамбля «Песняры».

Валянцін у адрозненне ад сваіх таварышаў прыйшоў у мастацтва з немым вопытам. Быў рабочым, механікам, працаваў у выдавецтве «Калінінград». Шмат ездзіў, пісаў пейзажы Балтыкі, поўначы Расіі, Сярэдняй Азіі, але свой творчы лёс звязаў з Беларуссю.

— Знаёмства з Беларуссю, яе людзьмі, культурай, прыродай дало мне вельмі многае, — гаворыць малады мастак. — У студэнцкія гады я вырашыў вывучыць беларускую мову, захапіўся беларускай літаратурай, асабліва Якубам Коласам. Трылогія «На ростанях» і стала тэмай майёй дыпломнай работы.

Задума смелая. Да творчасці Я. Коласа звярталіся многія вядомыя беларускія графікі, у тым ліку А. Кашкурэвіч, А. Дэмарын, В. Цярэшчанка імкнуўся знайсці свой шлях у ілюстрацыі твораў народнага песняра. Асноўную ўвагу графік удзяліў вобразу Андрэя Лабановіча, што шукае сувязі з народам. На цэнтральнай кампазіцыі серыі Лабановіч паказан сярод вясцоўцаў. Яны чакаюць ад яго адказу на пытанні, з якімі прыйшлі да настаўніка. Аўтар канцэнтруе ўвагу на тварах, рухах людзей. У графічных лістах вельмі мала месца займае пейзаж. Асноўны канфлікт мастак увасобіў у вобразах людзей.

Дыпломная работа Веры Юрковай — серыя акварэлей на тэму «Будні раённага цэнтра» — перадае рытм жыцця маленькага беларускага горада. Аўтар удала падкрэслівае тыя змены, якія адбываюцца ў нашым краі. На першым плане — шматпавярховыя будынкі, шырокія вуліцы, якія прыходзяць на змену драўляным дамкам, некалі, можа, утульнага, але заштатнага пасёлка.

...У школе педагогі адзначалі ў Веры здольнасці да літаратуры, музыкі, малявання. Усё падбалася, усё атрымлівалася, але сур'ёзна займацца ўсім адразу было немагчыма, і дзяўчына зрабіла выбар: у 1968 годзе паступае на аддзяленне графікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Акварэлей В. Юрковай яшчэ няма ў музеях, але тое, што зроблена, сведчыць

аб правільнай мастацкай пазіцыі аўтара. Родная зямля, чалавек-працаўнік — вось тэмы, якія натхняюць мастацка. Яна вырашае іх з любоўю і аптымізмам.

Аляксандр Ціткоў назваў сваю дыпломную работу «Жыццё порта». Тэма для графіка блізкая. Ён нарадзіўся ў Прымор'і. І ўсё, што адлюстравана ў графічнай серыі, прывезена з далёкіх і блізкіх падарожжаў — з Таліна, Рыгі, з роднага краю.

...Порт. Гэта велічная панарама з магутнымі суднамі, пад'ёмнымі кранамі і іншай сучаснай тэхнікай. Але разам з тым гэта людзі, іх праца. Вось, напрыклад, літаграфія «Партовыя рабочыя». Аўтар паказвае чалавека, які адпачывае пасля цяжкай і, напэўна, складанай работы. Расхіленыя раменчык каскеткі, поза сведчаць аб расслабленасці і адпачынку, але на твары яшчэ адбітак нядаўняга напружання, а, магчыма, клопат аб тым, што трэба зрабіць заўтра... Старанна вылісаны твар, рукі, адзенне. Дэталі працуюць на агульную задуму — паэтызацыя працы савецкага чалавека.

Жыццё цікава, бо кожны дзень прыносіць нешта новае, трэба толькі ўмець бачыць гэта новае і не быць аб'якавым — такі дэвіз Аляксандра Ціткова.

Шлях да адкрыцця ў мастацтве нялёгка. Ён патрабуе самастойнага мыслення мастака, індывідуальнасці яго творчага пошукі. Гэтыя рысы вызначаюць работу чацвёртага дыпломніка

аддзялення графікі Віктара Веліктаніна.

Дзяцінства Віктара прайшло ў пасёлку Ліпкі пад Мінскам. На берэзе маленькай рачулікі ён зачытваўся санетами Пётраркі, апавяданнямі Чэхава. Бацькі ралі сыну паступаць на філалагічны факультэт і не без падстаў: яго экзаменацыйнае сачыненне было прызнана лепшым сярод работ абітурэнтаў мастацкага факультэта. Захапленне літаратурай адбілася на выбары тэмы дыпломнай работы В. Веліктаніна — ілюстрацыі да рамана У. Караткевіча «Каласы пад сярпом тваім». Складаны гісторыка-філасофскі змест кнігі не збытэжыў графіка.

Зразумела, былі спачатку промахі, няўдачы ў пошуках натры, бясконачныя эскізы. Але поспех часцей за ўсё ідзе праз няўдачы і пошукі. А 14 ілюстрацый-афортаў Веліктаніна да рамана «Каласы пад сярпом тваім» — несумненны поспех графіка.

Чатыры дыпламы паспяхова абаронены. Створаны чатыры ўвогуле ўдалыя графічныя серыі. Увогуле, бо работы выпускнікоў не пазбаўлены недахопаў. Толькі настойлівая, паўсядзённая праца прыводзіць да дасканаласці, шлях да якой у маладых мастакоў толькі пачынаецца.

Уладзімір МАКОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: В. ВЕЛІКТАНІН. З ілюстрацый да рамана У. Караткевіча «Каласы пад сярпом тваім»; А. ЦІТКОЎ. З серыі «Жыццё порта».

І ЧУЕЦЦА ГОЛАС РОДНЫХ ДУБРОЎ...

Жывуць беларусы, мае землякі, у Сібіры, на Далёкім Усходзе, нямала іх і ў Казахстане. Тут яны знайшлі другую радзіму. У кожным сяле Чымкенцкай вобласці дзесяткі сем'яў з Беларусі: адны прыехалі даўно, другія нядаўна. Працуюць, вучацца, гадуюць дзяцей.

Яшчэ з раніцы ў сяле Кельцешат на дварах саўгаснага клуба з'явілася аб'ява, якая паведамляла, што вечарам адбудзецца канферэнцыя чытачоў па новаму рамана Івана Шамякіна «Атланты і карыятыды». Гэта ўжо трэцяя канферэнцыя па творах вядомага беларускага пісьменніка.

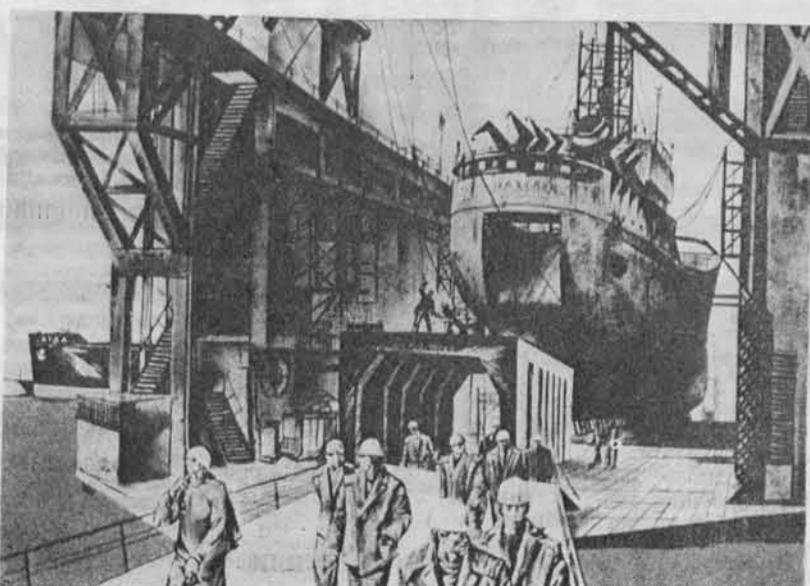
Не застаецца па-за ўвагай і драматургія Беларусі. Вось і нядаўна ў саўгасным клубе была пастаўлена п'еса Андрэя Макаёнка «Зацюканы апостал». За гэты спектакль на раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці калектыву атрымаў першую прэмію. Ставіліся ў клубе п'есы Я. Купалы, К. Губарэвіча, І. Козела. Яны заўжды карыстаюцца вялікай цікавасцю і ў беларусаў, і ў казахаў. Сёлета парадавалі рабочых саўгаса і вучні старэйшых класаў. Пад кіраўніцтвам маладой настаўніцы Валянціны Патапавай школьнікі паставілі п'есу Кандрата Крапівы «Брама неўміручасці».

Аднойчы я пабываў у суседнім сяле Карнілаўцы. Завітаў у палац культуры, аказалася, трапіў на канферэнцыю. Горача абмяркоўвалі чытачы дылогію лаўрэата Ленінскай прэміі Івана Мележа «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы». Сярод прысутных убацьку шмат землякоў. Былі тут і Іван Семчанка з Касцюковіцкага раёна, і Марыля Ануфрыева з Хоцімскага, і Змітрок Міхалевіч з Брэстчыны... Разгаварыліся. Землякі расказалі, што гэта не першая канферэнцыя па творах беларускіх пісьменнікаў. Прыгадалі аповесць «Сотнікаў» Васіля Быкава, раман «Сокі цаліны» Цішкі Гартнага. Не забываюць аматары роднай літаратуры і паэзіі. З захапленнем чытаюць вершы Янкі Купалы, Пімена Панчанкі, Пятруся Броўкі.

Калі над стэпам загарэцца вечаравая зорка, землякі завітаюць адзін да другога «на агеньчык». Гучыць беларуская гаворка, чуваць мілагучныя, родныя песні. І на сталё, засланым вышываным у леўні абрусам, побач з казахскім пловам дыміцца беларуская верашчака. У такія хвіліны, як ніколі, пачынае гучаць у сэрцы песня родных дуброў...

М. ЗАСТОЛЬСКІ, настаўнік.

Чымкенцкая вобласць, сяло Кельцешат.

Голас Радзімы

ПАВАЖАНЬЯ ЧЫТАЧЫ!

ЦІ ПАКЛАПАЦІЛІСЯ ВЫ АБ ТЫМ, КАБ І Ў БУДУЧЫМ, 1975 ГОДЗЕ, ДА ВАС У ДОМ ПРЫХОДЗІЛА ЖАДАНАЯ ГОСПЯЗ БЕЛАРУСІ — ГАЗЕТА «ГОЛАС РАДЗІМЫ»?

ГАЗЕТА ЗНАЁМІЦЬ ЧЫТАЧОУ З ЭКАНАМІЧНЫМ, ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫМ І КУЛЬТУРНЫМ ЖЫЦЦЁМ БЕЛАРУСКОЙ ССР, РАСКАЗВАЕ АБ МІЖНАРОДНЫХ СУВЯЗЯХ РЭСПУБЛІКІ, АХВОТНА АДКЛІКАЕЦЦА НА ПРОСЬБЫ ЗЕМЛЯКОУ, АДКАЗВАЕ НА ІХ ПЫТАННІ.

НАПАМІНАЕМ, ШТО Ў КРАІНЕ, ДЗЕ ВЫ ЖЫВЯЦЕ, НА «ГОЛАС РАДЗІМЫ» МОЖНА АФОРМІЦЬ ПАДПІСКУ ПРАЗ ФІРМЫ І АРГАНІЗАЦЫІ, ЯКІЯ СУПРАЦОУНІЧАЮЦЬ З «МІЖНАРОДНАЙ КНІГАЙ». НИЖЭЙ МЫ ПРЫВОДЗІМ АДРАСЫ НЕКАТОРЫХ З ГЭТЫХ ФІРМ У ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАХ АМЕРЫКІ, КАНАДЗЕ, ВЯЛІКАБРЫТАНІІ, АУСТРАЛІІ, ФЕДЭРАТЫўНАЙ РЭСПУБЛІЦЫ ГЕРМАНІІ:

АУСТРАЛІЯ New York 3, N. Y. U. S. A.
New World Booksellers, 425 Pitt Street, Sydney, N. S. W.
International Bookshop, Pty, Ltd., 2nd Floor, 17 Elizabeth Street, Melbourne, Victoria
Peoples Bookshop 180 Hindley Street, Adelaide, South Australia.

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ
Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London W. C. I.
Collet's Holdings Ltd., Denington Estate, Wellingborough, Northants.

КАНАДА
Troyka Limited 799-A College Str., Toronto 4, Ont. Canada.
Co-operative Bookstore Association, 341, West Pender street, Vancouver 3, B. C.

Periodica, Inc., 7045 Avenue du Parc Montreal 15 Que. Canada.

ЗША
Stechert-Hafner, Inc., 31 East 10th Street,

Moore-Cottrell Subscription Agencies Inc., North Cohocton, N. Y. U. S. A.
Four Continent Book Corporation 156, Fifth Avenue, New York 10, N. Y. U. S. A.

Eastern News Distributors, Inc., 155 West 15 Street, New York, N. Y. 10011 U. S. A.

Cross World Books periodicals 333 South Warker Drive Chicago 6, 111, U. S. A.

Schoenhof's Slavic Books, Inc., 1280 Massachusetts Avenue, Cambridge 38, Mass., U. S. A.

ФРГ
Kubon und Sagner 8 München 34 Postschliessfach 68

Presse-Vertriebs-Gesellschaft mbH Börsenstrasse 13—15 6 Frankfurt am Main.

Freundsprachen-Buchhandlung Robert Möller Postfach 828 7 Stuttgart — Bad Cannstatt

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ» — 72884. КОШТ ПАДПІСКІ НА АДЗІН ГОД — 2 АМЕРЫКАНСКІЯ ДОЛАРЫ.

КАЛІ ВЫ ВЫРАШЫЛІ ПАДПІСАЦЦА НА ГАЗЕТУ «ГОЛАС РАДЗІМЫ», ПАРАЙЦЕ ВАШЫМ ЗНАЕМЫМ ЗРАБІЦЬ ТОЕ Ж САМАЕ!

ГУМАР

— Ну, як твой апошні экзамен, сыноч?
— Цудоўна, мамачка. Пан настаўнік аказайся вельмі добрым і набожным.
— Як гэта набожным?
— Пасля кожнага майго адказу ён падымай рукі і ўсклікаў: «О божа!»

Варажбітка — кліенту:
— Я бачу ў вас цудоўнае будучае... Вы хутка ўзнамаецеся на левіцы... Я бачу вас у бліскучай форме...
Кліент:
— Ну, гэта я ўсё ведаю. Я пажарны.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі Зак. № 1436.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ПАРАД ЭКСЛІБРЫСАЎ

Мастацтва кніжнага знака на Беларусі ў апошнія гады імкліва развіваецца, і III Рэспубліканская выстаўка экслібрыса ярка дэманструе поспехі ў гэтай галіне.

Беларускі савецкі экслібрис мае амаль паўвекавую гісторыю. У 1926 годзе пры Віцебскім мастацкім тэхнікуме і пры Інстытуце Беларускай культуры ў Мінску былі створаны дзве групы мастакоў-энтузіястаў, якія пачалі актыўную работу над экслібрисам. У гэтыя групы ўваходзіла восем мастакоў, у тым ліку такія вядомыя майстры, як Ю. Юдовін, А. Грубэ, Я. Мінін, А. Тычына. Яны заклалі асновы нацыянальнага экслібриса. Аднак сапраўдны росквіт мастацтва беларускага кніжнага знака пачаўся значна пазней: прыкладна з сярэдзіны 60-х гадоў. Гэтану ў значнай ступені спрыялі арганізацыя вядомага мастаком і нястомным прапагандыстам і даследчыкам экслібриса А. Тычынам першых дзвюх рэспубліканскіх выставак, з'яўленне новага атрада таленавітых графікаў і, безумоўна, рост культурнага ўзроўню кнігалюбаў.

У каталогу II Рэспубліканскай выстаўкі (1968 г.) яго ўкладальнік А. Тычына прывёў пералік усіх адшуканых ім экслібрысаў, выкананых мастакамі Беларусі ў савецкі час. Колькасць іх — 227 (праўда, гэтую лічбу трэба прызнаць заніжанай). На сёлетняй выстаўцы экспануецца 270 кніжных знакаў, створаных на працягу 1968—72 гг., гэта значыць за пяць год! Прычым у аргамітэ выстаўкі паступіла больш за 350 работ.

Значна павялічылася колькасць мастакоў, якія захапляюцца мастацтвам кніжнага знака. Зараз каля 50 прафесійных і самадзейных мастакоў Беларусі працуюць над экслібрисам. Пашырылася і геаграфія. Аўтары кніжных знакаў жывуць не толькі ў Мінску і Віцебску, як гэта было ў 20-я гады, але і ў Гомелі, Магілёве, Гродна, Брэсце, Баранавічах, Слуцку.

Цяпер ні адна больш-менш буйная выстаўка экслібриса ў Савецкім Саюзе не адбываецца без удзелу ў ёй беларускіх мастакоў. А работы Я. Красоўскага, М. Лазавога, В. Г. і Я. Ціхановічаў і некаторых ін-

шых мастакоў неаднаразова экспанаваліся на выстаўках у Японіі, ГДР, Чэхаславакіі, Югаславіі, Фінляндыі, Польшчы, Балгарыі, Венгрыі... Вяршыняй прызнання беларускага экслібриса за мяжой з'яўляецца выстаўка «Сучасныя беларускія кніжныя знакі», якая адкрыецца ў снежні гэтага года ў Браціславе (ЧССР).

Поспеху III Рэспубліканскай выстаўкі кніжнага знака садзейнічае ўдзел у ёй вядомых беларускіх майстроў: А. Тычыны, Я. Красоўскага, М. Лазавога, В. Г. і Я. Ціхановічаў. Прыемна з'яўленне новых імянаў-экслібрысістаў: У. і М. Басалыгаў, С. Бродскага, Б. Заборавы, І. Капяляна, У. Савіча, У. Садзіна, М. Селяшчука, М. Шакрылы.

І трэба чакаць, што ў бліжэйшы час цікавасць да экслібриса з боку кнігалюбаў яшчэ больш узрасце. Аб гэтым сведчыць тая прыхільнасць і сур'ёзнасць, з якой мінчане прынялі III Рэспубліканскую выстаўку кніжнага знака.

Міхась МІНКЕВІЧ, старшыня Беларускага таварыства экслібрысістаў.

НЕЗВЫЧАЙНЫ

НАВЕДВАЛЬНІК

Работнікі Магілёўскага дома адзення, размешчанага на цэнтральнай магістралі горада, былі здзіўлены, калі да іх за 20 мінут да адкрыцця магазіна праз вітрыну ўламіўся... лось. Усе разберліся, убачыўшы сахатага. А незвычайны «пакупнік» тым часам агледзеў адзенне, тое-сёе прыхапіў з сабой на роў і кінуўся ў адчыненыя дзверы магазіна.

Бывалі і раней выпадкі, калі на вуліцах Магілёва з'яўляліся ласі. Але, паслухаўшы гарадскі шум, яны хутка знікалі ў лясных масівах, а гэты чамусьці скочыў у вітрыну магазіна. Спецыялісты мяркуюць, што сахаты, убачыўшы ў вітрыне сваё адлюстраванне, прыняў яго за сабрата.

І. ШЛЫК.